

Alesi Nyunsu

Anne van Dijk Rijstonderzoekscentrum Nickerie (ADRON)
 P.O.B. 6093, Nw. Nickerie, Suriname
 Tel. : (597) 804535 / Tel./Fax : (597) 804575
 E-mail : adron@sr.net

Een uitgave van ADRON/SNRI

Geachte lezer,

U hebt in uw handen de eerste uitgave van ons kwartaalblad. U zult wellicht afvragen: weer een blad en/of waarvoor?

Laat ik alvast hierop antwoorden.

Wij, ADRON van de SNRI doen reeds 3 jaren aan onderzoek en het ontwikkelen van nieuwe rijstrassen. De resultaten van de afgelopen en komende onderzoeksactiviteiten willen wij regelmatig aan de belanghebbenden (boeren, verwerkers enz.) ter beschikking stellen, en het uitgeven van een blad is één van de methoden. Er zijn nog meer methoden, die wij te zijner tijd zullen gebruiken. Wij denken hierbij aan TV- en radioprogramma's en het organiseren van groepsbijeenkomsten.

Het blad is voor de totale rijstsector en met het verstrekken van informatie en adviezen beogen wij een bijdrage te leveren aan de verbetering ervan.

Het uitgeven van een blad kost natuurlijk tijd en vooral geld, maar wij vinden dat het een onderdeel is van ons werk. Toch is de medewerking van de sector zelf erg belangrijk. Personen kunnen reageren op onze artikelen of zelf een stuk inzenden ter publicatie. Ook vinden we dat het redelijk is om een kleine bijdrage voor het blad te vragen. Voorlopig is deze vastgesteld op Sf 300,- per exemplaar. Verder hebben een aantal bedrijven werkend in de sector een bijdrage geleverd door het plaatsen van relevante advertenties.

Het blad is open voor bijdrage in de vorm van suggesties. Laten wij allen hopen dat dit blad een bijdrage mag leveren in de gezondmaking van de rijstsector.

Ir. Kardie Kartosewito
 Directeur ADRON

Met de bouw van een nieuw rijstonderzoekscentrum van ADRON/SNRI is op 23 dec. 1998 een aanvang gemaakt. Minister Ir. Saimin Redjosentono van LVV legde de eerste steen. Minister Waldi Nain van PLOS kijkt toe

Bouw nieuw onderzoekscentrum ADRON aangevangen

Door Stanley Sidoel

Met het leggen van de eerste steen heeft minister ir. Saimin Redjosentono van L.V.V op 23 december 1998 officieel het startsein gegeven voor de bouw van een nieuw rijstonderzoekscentrum te Europolder in het district Nickerie. Na een jaar wanneer de bouwwerkzaamheden volledig zijn afgerond zal de fysieke infrastructuur van het Anne van Dijk Rijstonderzoekscentrum Nickerie (ADRON) aanzienlijk zijn verbeterd. De bouw van het onderzoekscentrum vormt onderdeel van een door de Europese Unie gefinancierd project, dat tot doel heeft de rijstonderzoekactiviteiten in Suriname structureel weer nieuw leven in te blazen. Gebrek aan middelen en gekwalificeerd personeel zijn de voornaamste oorzaken van de jarenlange stagnatie in onderzoeksactiviteiten. De huidige verslechterende situatie in de

rijstsector gekenmerkt door o.a. lage productie-opbrengsten, inefficiëntie, hoge productiekosten en slechte productkwaliteit heeft alles hiermee te maken.

Het belang van rijstonderzoek

De eerste steenlegging voor de bouw van het nieuw onderzoekscentrum wordt door alle actoren in de rijstsector daarom ook als een belangrijke mijlpaal ervaren. En toch is niet een ieder in de gemeenschap zich bewust van de noodzaak van onderzoek en ontwikkeling. Het is verloren tijd en geld wordt dan gezegd. Tijdens de plechtigheid op 23 december te Europolder in het district Nickerie had ir. Kardie Kartosewito, directeur van het ADRON/SNRI tegen die personen in de gemeenschap een boodschap: "Als er geen onderzoek is, gaat de sector kapot en dit willen we niet!"

(LEES VERDER OP PAGINA 10)

VRAAG

EN

ANTWOORD**Vraag en antwoord over ADRON/SNRI.****Wie of wat is ADRON?**

ADRON is de afkorting van **Anne van Dijk Rijst Onderzoekscentrum Nickerie**. Het is de werkarm van de **SNRI**, de **Stichting Nationaal Rijstonderzoek Instituut**. Deze Stichting heeft t.b.v. de rijstsector in Suriname de taak onderzoek te doen in de rijstteelt met het doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de sector. Deze taak wordt nu uitgevoerd door het ADRON. Dit Centrum is gevestigd in de Europolder in het district Nickerie.

Wat doet ADRON ?**De activiteiten van ADRON zijn:**

- * Het verrichten van teeltkundig onderzoek z.a. grondbewerking, zaai-dichtheid, bemesting, onkruid en rode rijstbestrijding e.d.
- * Het ontwikkelen van nieuwe rijstrassen. Hierbij moet genoemd worden het ontwikkelen van korte- groeiduur (100- dagen) rassen met minstens dezelfde goede eigenschappen als de bestaande, lange- groeiduur rassen met hoge productie capaciteit en aromatische rijst.
- * Het ontwikkelen van nieuwe teeltmethoden, alsmede het ontwikkelen of testen van nieuwe werktuigen/machines.
- * Het verzamelen en verwerken van allerlei gegevens over de rijst uit de praktijk en uit het buitenland z.a. rijstprijzen.
- * Het verstrekken van informatie en adviezen aan boeren, verwerkers, de overheid en andere belangstellenden.
- * Het organiseren en verzorgen van trainingen en workshops/seminars.
- * Het aanmaken van basis zaaizaad voor zaaizaad bedrijven.

Is onderzoek en het ontwikkelen van nieuwe rassen zo belangrijk ?

Ja, om het bestaande te behouden en of te verbeteren is het nodig dat onderzoek en ontwikkeling uitgevoerd worden. We kunnen zelfs zeggen, dat onderzoek en ontwikkeling nodig is om te kunnen overleven. Andere landen doen hieraan ook en als wij geen onderzoek doen, kunnen we straks helemaal geen rijst meer exporteren en gaat de sector kapot. Nu al klagen de afnemers in het buitenland over de slechte kwaliteit van onze rijst. En bovendien zijn onze productiekosten per baal padie aan de hoge kant. Deze moeten omlaag. Er moet regelmatig nieuwe en betere rassen of nieuwe producten ontwikkeld worden. Nieuwe bestrijdingsmiddelen of technieken moeten onder onze omstandigheden uitgeprobeerd worden.

Hoe werkt ADRON ?

ADRON heeft momenteel een 5- tal onderzoekers, waaronder twee ervaren consultants. Er werken ook z.g. middenkader bij ADRON. Zij zijn de assistenten van de onderzoekers. En natuurlijk zijn er nog de veldwerkers en het laboratorium personeel.

Het Centrum heeft 5 afdelingen, waarvan nu maar drie (3) goed zijn bemand en dat zijn Afd. Agronomie, die het teeltonderzoek doet, Afdeling Veredeling, die belast is met het ontwikkelen van nieuwe rassen. Ook is belangrijk de Afdeling Zaaizaad productie, die basismateriaal aanmaakt voor zaaizaad bedrijven.

Het Centrum doet het onderzoek op haar eigen arealen en op arealen van boeren. Het laatste maakt directe contacten met boeren gemakkelijker. Het is belangrijk dat de problemen en ideeën uit de praktijk ons bereiken, zodat wij deze verder kunnen onderzoeken. Bij de uitvoering van onze onderzoekactiviteiten krijgen wij ondersteuning van onderzoeksinstituten in het buitenland z.a. uit Guyana, Colombia, VS, Filippijnen, Indonesië en Thailand. Laten we eerlijk zijn: we zijn een klein onderzoekscentrum in een klein land en we kunnen niet alles zelf doen. Samenwerking is dus een goed ding.

Voor wie is ADRON ?

ADRON is opgezet om de totale rijstsector te helpen en ook om het beleid (de regering) waar nodig te ondersteunen. Boeren, verwerkers en andere belangstellenden hoeven niet te aarzelen om bij ons langs te komen voor uitwisseling van informatie en adviezen. Natuurlijk voor zover we het kunnen doen.

Wat kost onderzoek en wie betaalt deze kosten ?

Onderzoek en ontwikkeling kost tijd en vooral geld. Dat is overall zo. Overheden, bedrijven en belangenorganisaties stoppen geld in onderzoek en ontwikkeling. Anders worden ze weggeconcurrerd. Wat kost nu onderzoek bij ADRON ? Aan de hand van de huidige ervaringen (nog maar voor ca. 75% aan activiteiten) moeten we voor de komende periode rekenen op een bedrag van ruim US.\$ 300.000 per jaar.

Omgerekend is dat US.\$ 4-5 per ha of een halve baal padie per ha of US.\$ 3 per ton geëxporteerd product. Laten we eerlijk zijn, dat is echt heel weinig. Volgens de opzet moet de rijstsector zelf de kosten van onderzoek betalen en via de heffing van levy op de export van rijstproducten. Er zijn hierover afspraken met de overheid gemaakt en helaas houdt de overheid zelf niet altijd aan deze afspraken. Dat is jammer.

Er zijn intussen nieuwe ontwikkelingen, wat betreft het financieren van ADRON. Er moeten hierover nog gesprekken gevoerd worden met de belanghebbende groepen. ADRON heeft andere inkomsten uit de verkoop van zaaizaad materiaal, maar deze zijn gering en zeker niet voldoende om de kosten van onderzoek te kunnen dekken.

Kan een rijstboer of andere belanghebbenden direct contact maken met ADRON als hij problemen heeft ?

Natuurlijk kan of mag dat. Zoals eerder gesteld is ADRON voor de totale rijstsector. Onze onderzoekers zijn te bereiken tussen 8.00- 16.00 via tel. 0804535. U kunt ook afspraken maken voor een bezoek aan ADRON of indien nodig voor een veldbezoek aan Uw bedrijf.

Hoe kunnen rijstboeren over de resultaten van het onderzoek beschikken ?

Het is bijzonder belangrijk, dat de resultaten van onze activiteiten de boeren en andere belanghebbenden bereiken. Er zijn vele mogelijkheden hiervoor:

- * Persoonlijke contacten.
- * Via dit kwartaalblad of andere bladen.
- * Via de voorlichters van LVV.
- * Radiopraatjes en TV- programma's.
- * Groepsbijeenkomsten (seminar, demonstraties)
- * Trainingen en cursussen.
- * Bezoeken aan ADRON.
- * Bezoeken aan de boerenbedrijven.

Is het niet gemakkelijker om buitenlandse rassen te importeren en deze hier te verbouwen in plaats om zelf nieuwe rassen te ontwikkelen ?

Importeren van zaden en planten is zonder toestemming van LVV verboden. We krijgen van andere instituten in het buitenland regelmatig kleine hoeveelheden van een paar grammen om gebruik te worden voor onderzoek en veredelingsdoeleinden.

De veredelaar kruist b.v. ELONI met een buitenlandse ras, die meer opbrengt of met een ras van kortere groei-duur. Het resultaat zou kunnen zijn een ras met een hogere opbrengst of met een kortere groei-duur.

Maar zondermeer buitenlandse rassen hier in het groot verbouwen gaat niet lukken en is zelfs gevaarlijk. Want je kan ziekten krijgen, die eerder in Suriname niet voorkomen.

Voorbeeld: Een paar jaar geleden teelden vele boeren het z.g. Morsel ras. Dit ras heeft een hoge opbrengst en vraagt weinig Ureum, maar het gewas legert (valt om) en de rijst heeft een slechte kookkwaliteit (de gekookte rijst wordt na een tijdje hard). Dit gaf veel problemen voor de afnemers van onze rijst in het buitenland.

BEMESTING

Tip

- Gebruik tenminste 5 zakken Ureum per ha.
- Als het waterbeheer goed is, geeft dan Ureum in drie (3) giften in plaats van twee (2). Dan kan men tot 7 zakken per ha gaan.
- Te lang wachten met de eerste bemesting omdat "de padie nog groen uitziet" leidt tot productieverlies.
- Indien men in 3 keren bemest, moet de eerste bemesting niet later dan 28 dagen na inzaai plaatsvinden.
- Bij 2 keren bemesten is het schema 30 en 60 dagen beter dan 48 en 70 dagen na inzaai.

De wereldmarkt en Suriname

Suriname vraagt zich dezer dagen af waar het naar toe moet met zijn rijst.

Om daarin enig inzicht te krijgen moeten we vergelijkingen maken met

de rest van de wereld, en dan speciaal met de rest van de rijstwereld.

Suriname's rijststatistieken vergeleken met die van de wereld (1995)

<u>EENHEID</u>	<u>SURINAME</u>	<u>WERELDWIJD</u>
Rijstareaal (ha)	50.000	139.342.000
Rijstareaal (% van wereld)	0.04	100
Padi productie (ton)	217.000	508.900.000
Handel geslepen rijst (ton)	65.000	13.272.000
Handel geslepen rijst (%)	0.5	100

De bovenstaande tabel laat zien dat Suriname in de wereld erg weinig betekent als het gaat om productie en areaal: slechts 0,04%. Kijkend naar de handel is Suriname relatief iets gewichtiger: 0,5% van de wereldhandel.

In de typische rijstverbouwende landen wordt de overgrote meerderheid van de productie niet geëxporteerd,

maar binnen een straal van 100 km geconsumeerd: de wereldhandel is slechts zo'n 4% van de productie wereldwijd.

Maar van de Surinaamse rijst wordt 43% geëxporteerd. Hierin zit een belangrijke overweging: die export gaat naar een wereldmarkt die Suriname niet kan controleren, en die, door de relatief geringe omvang heel

erg schommelt: zo was Thai rijst op de Rotterdam markt in 1991 ECU 181 per MT, maar in 1993 deed hij ECU 376!

Dat betekent dat, wil Suriname zijn rijst verkopen, het zich moet aanpassen aan de vraag van de wereldmarkt.

LEES VERDER OP PAGINA 5

Producers of first quality rice N.V. Sun-Rice

Dhr. George Pahlad

N.V. SUN-RICE

Rice Mill

Longmay 64
Nickerie, Suriname
Tel. 231276
Tlx. : 391 Sunriz
Fax. : 231137

Export Office

Industrie weg
Noord no. 35
Paramaribo, Suriname
Tel. : 42323
Fax. : 404273

VERVOLG VAN PAGINA 3

De wereldmarkt en Suriname

Suriname's export in het verleden

Tot voor kort heeft Suriname zich via de Lomé conventie aan de Europese markt verbonden. Europa heeft zijn landbouwmarkt jarenlang afgeschermd van de schommelingen van de wereldmarkt, door een tariefmuur op te werpen. Daarbinnen werden prijzen gehanteerd die ongeveer het dubbele zijn van die op de wereldmarkt. Bij het verlaten van Europa, wordt rijstexport gesubsidieerd gebaseerd op het verschil in prijs tussen wereldmarkt en EU, terwijl bij het binnenkomen van de EU de importeurs een heffing betalen die op hetzelfde verschil gebaseerd is.

Suriname is in het verleden op twee manieren om deze muur heengekomen:

- **via de ACP quota.**

Een quotum van ruim 120.000 ton is beschikbaar gesteld voor importen van cargorijst uit de zgn. ACP-landen. Daarbij hoeft slechts 50% van de importheffing voldaan te worden. Dit quotum geldt nog steeds, maar Suriname moet hierbij concurreren met alle ACP-landen, in de praktijk vooral met Guyana.

- **via de LGO.**

Hierbij werd rijst op de Nederlandse Antillen (overzees gebiedsdeel van een EU-land) bewerkt, en hierdoor tot vrij invoerbaar Europees product bestempeld. De gehele importheffing

kwam dus te vervallen, al waren er aan deze omweg extra kosten verbonden van circa US\$ 100,- per ton. Deze regeling is effectief de grond ingeboord na protesten uit Italië en Spanje.

Als gevolg van afspraken, gemaakt onder de WTO, is sinds 1 juli 1995 het variabele-heffingstelsel bij import in de EU veranderd in een stelsel met vaste tarieven, gecombineerd met een plafond voor de som van de invoerprijs plus rechten.

Het komt erop neer dat enerzijds de tariefmuren die de EU afschermen zullen verdwijnen, en dat anderzijds de relatieve voordelen die Suriname met andere ACP-landen in de EU genoot zullen verdwijnen: concurrentie alom, en de EU wordt slechts één van de vele markten.

Toekomstige export van Surinaamse rijst

De nadruk die in het verleden op de EU markt werd gelegd heeft een schadelijke bijwerking gehad: de EU importregeling maakt het voor Suriname zeer onaantrekkelijk om geslepen rijst naar Europa te exporteren: Cargorijst wordt slechts half zoveel met invoerheffingen belast als bewerkte rijst. Daardoor is men het zicht op kwaliteit gaan verliezen doordat bijvoorbeeld het slijpendement pas achteraf, in Europa werd

vastgesteld, lange tijd na de verscheping. De relatie tussen de door de individuele rijstboer aangeleverde kwaliteit en de aan hem betaalde prijs is verdwenen. Kwaliteit wordt niet beloofd, en in de handel geldt dat wat niet beloofd wordt ook niet wordt geleverd.

Met een nieuwe nadruk op andere markten dan de EU, bijvoorbeeld de CARICOM, zal het aandeel van verwerkte rijst in het Surinaamse exportpakket groeien. Dat betekent een uitdaging voor zowel rijstverbouwers als -verwerkers om eens iets te gaan doen aan kwaliteit. Suriname moet weer een naam gaan opbouwen als een leverancier van goede kwaliteit. Wij moeten daarbij bedenken dat het nadelige effect van één keer slechte kwaliteit leveren niet goedge maakt kan worden door één keer uitstekende kwaliteit te leveren.-

Afkortingen:

- WTO = World Trade Organization
 ACP = Asia, Caribbean & the Pacific, landen die lid zijn van de Lomé conventie.
 EU = Europese Unie
 ECU = 1 ECU is ongeveer US\$ 1.1.
 Sinds 1 januari 1999 vervangen door de Euro.
 L.G.O = Landen en Gebieden Overzee

**VOOR BESTRIJDING VAN ONKRUIDEN
 INSECTEN EN SLAKKEN IN DE RIJSTBOUW**

**LUXAN 2,4-D AMINE
 720g/l Acid**

**FENTIN-ACETATE
 60% WP**

GRAMOXONE

LUXAN

KARATE

PROPANIL 36% EC

**ZENECA
 Agrochemicals**

FUSILADE

LUXAFOS 60% SUPER SL

VOOR ADVIES EN BEGELEIDING:

hj DE VRIES importeur/distributeur
 Indra Gandhiweg km.9 Tel.482733

hj DE VRIES
 G.G. Maynardstraat 25 Tel.9231852

Waterbeheer, de sleutelfactor in de rijstteelt

Goed waterbeheer is een sleutelfactor voor rijstteelt zoals in Nickerie. Niet omdat rijst zoveel water nodig heeft om goed te groeien, maar omdat met goed waterbeheer de omstandigheden dusdanig beïnvloed kunnen worden, dat er naar verhouding tegen weinig kosten veel geproduceerd kan worden.

Goed waterbeheer betekent dat op het juiste moment de juiste hoeveelheid water óp- of afgelaten wordt. Of goed waterbeheer mogelijk is hangt af van de beschikbaarheid van water en de mogelijkheid water snel af te laten. In het rijstgebied van Nickerie wordt dit bepaald door de hoeveelheid water in de Nanniezwamp, de ligging van de zoutgrens in de Nickerierivier én door de werking van de Wakaypomp. De snelheid waarmee het water vervolgens in de verschillende polders aaneengevoerd kan worden hangt af van de toestand van de aanvoerkanalen en sluiswerken. Daarnaast bepaalt de toestand van het veld of goed waterbeheer mogelijk is: er moet een goed onderhouden kavelsloot zijn en het veld moet zo vlak mogelijk zijn. Ideaal zou zijn als hoogteverschillen binnen een veld niet groter zijn dan 5 cm.

Zijn de waterbeheersmogelijkheden optimaal, dan kan de inzaaiperiode optimaal gekozen worden. Voor de mechanisch geoogste rijst is het belangrijk dat de oogstperiode in de droge tijd valt. De optimale inzaaiperiode is dus beperkt. Met inzaai na die periode loopt men het risico dat de regens van het volgende seizoen alweer begonnen zijn voordat er geoogst is. Doordat de bodem dan niet heeft kunnen uitdrogen laat de combine diepe sporen achter en is de droge grondbewerking niet meer mogelijk. Ook bij de natte grondbewerking kunnen dan zulke diepe sporen ontstaan dat deze bij het balken niet meer dichtvloeien. Dit leidt weer tot opbrengstderving in het volgende seizoen. Bij late inzaai lopen ook de opbrengsten sterk achteruit doordat men meer last heeft van insecten (bibitvlieg en zaadwants), en doordat goed waterbeheer op laat ingezaaide velden niet mogelijk is met

Enkele bevindingen van het veldonderzoek:

Het tijdstip waarop met de natte grondbewerking begonnen kan worden, de inzaaidatum en vervolgens de mate waarin na inzaai op het veld een redelijke waterlaag gehandhaafd kan worden, worden bepaald door het waterbeheer op districts-nivo.

Deze Factoren verklaren voor een groot deel de geconstateerde opbrengstverschillen (tot 1,5 ton rond het gemiddelde) tussen de verschillende velden.

- * Het niet op het juiste tijdstip kunnen uitvoeren van bepaalde teeltmaatregelen is één van de voornaamste oorzaken van de geconstateerde opbrengstverschillen.
- * Het effect van ureum wordt sterk beïnvloed door het waterbeheer.
- * Het ideale waterbeheer kan nauwelijks meer gerealiseerd worden.
- * Het voordeel dat de individuele boer heeft door de aanschaf van een vadini- pomp gaat verloren zodra iedereen zo'n pomp heeft, terwijl de kosten op een hoger nivo blijven. Een uitzondering vormt de mogelijkheid van het terugpompen uit de drainagekanalen.

als gevolg dat men meer last van onkruiden heeft.

Uit ons veldonderzoek blijkt dat de optimale inzaaiperiode ongeveer 7 weken lang is en in het hoofdseizoen na de eerste week van mei, en in het kleine seizoen na de eerste week van november moet zijn begonnen. Elke week dat er na die 7 weken later ingezaaid wordt betekend een afname van de maximale opbrengst met ruim 8 balen/ha.! Indien tegen het begin van de inzaaiperiode de Nanniezwamp nog niet vol is zou de werking van de Wakaypomp gegarandeerd moeten

mogelijk te maken.

Uit een eerder verricht onderzoek in Suriname is komen vast te staan dat voor de 120- dagen rassen en een ureum toepassing in 3 splits het ideale waterbeheers schema op veldnivo is: Water aflaten direct na de inzaai (dan is de opkomst beter), ongeveer 6 dagen later water oplaten en 18 tot 21 dagen na inzaai aflaten om eventuele onkruiden met propanil en 2,4D te bespuiten, dan water oplaten en rond 4 weken na inzaai aflaten en bemesten met ureum en weer water oplaten.

Slechts op 5% van de velden wordt het water direct na de inzaai afgelaten, op 27% van de velden wordt het water binnen 3 dagen na inzaai afgelaten en op 22% van de velden wordt tussen 4 en 7 dagen na inzaai afgelaten. Het echte "onder water zaaien", pas 8 tot 20 dagen na de inzaai aflaten, wordt gedaan op 12% van de velden. Onder water zaaien is een effectieve maatregel tegen rode rijst. Het werkt echter alleen als het veld voldoende vlak is.

Een vergelijking tussen de velden waar het water binnen 3 dagen afgelaten is (32% van de velden) en de velden waar tussen de 8 en de 20 dagen na inzaai water afgelaten is, laat zien dat op deze laatste velden de opbrengst ca.20% hoger ligt (=700 kg/ha.) en het aantal rode rijstpluimen 40 % lager is.

zijn om een goed waterbeheer

Bemesten op een droog veld en vervolgens water oplaten brengt de ureum dicht bij de wortels. Terwijl bemesten in